

Havlínová: Měli bychom spolupracovat

Uvědomujeme si vztahy mezi spolevnou, povinností města a našimi povinnostmi (mimo jiné poplatkem za svoz komunálního odpadu)? To je otázka k problematice odpadů, a proto jsme požádali Renátu Havlínovou z odboru životního prostředí magistrátu o rozhovor na toto téma.

Na jedné straně stojí občan, který na území města produkuje odpady. Na druhé straně je město zodpovědné za nakládání s odpady, které vytváří koncepcce. Jaký je mezi nimi vztah?

Ve chvíli, kdy občan využitelné odpady řádně vytrídí a odloží do barevných kontejnerů, trávu nebo listí odveze na kompostárnu, nebezpečné a velkoobjemové odpady odevzdá na sběrném dvoře a starou televizi odloží na místě zpětného odběru, stává se město vlastníkem odpadu a musí s ním naložit v souladu s platnou legislativou.

To mimo jiné znamená, že při nakládání s odpady musí postupovat podle hierarchie dané zákonem o odpadech. Ačkoliv to nemusí být na první pohled patrné, občan zde hraje velmi důležitou roli. Hierarchie má pět stupňů a první a nejdůležitější místo zaujímá prevence vzniku odpadů. Následuje opětovné použití, materiálové využití (recyklace), energetické využití a nakonec skládkování.

Jak může město předcházet vzniku odpadů?

Město může v tomto směru ovlivnit chod úřadu, ale má omezené prostředky, jak ovlivnit chování občanů. Jedním z nich je osvěta. To ostatní je na lidech.

Představte si, že vašimi sousedy jsou dva pánové, říkejme jim pan Šetrný a pan Pohodlný.

Pan Šetrný při každém nákupu přemýšlí, zda věc skutečně potřebuje, nakupuje jen takové množství potravin, které stihne spotřebovat, vodu pije z kohoutku nebo dává přednost vratným lahvím, na nákupy si nosí vlastní tašku, kterou mu žena přešila ze staré košile. Vždy se dívá, jak je výrobek zabalený a nejdříve nakupuje na trhu do košíku. Když se mu něco rozbije, pokusí se to opravit.

Pan Pohodlný je pravý opak. Protože chce být stále in, podléhá reklamám, které mu podsouvají, co nutně potřebuje, a on to ve velkém nakupuje. Nikdy by si nekoupil sypaný čaj, protože má rád, když si každé ráno z papírové krabičky, z níž odstraní celofánový obal, vytáhne z oku lahodícího obalu pytlíček s hezkou barevnou papírovou cedulkou. Nemá moc času, a tak si dává oběd ve stáncích s rychlým občerstvením. Má rád výrobky na jedno použití, protože příbor i plastový talířek jsou zaručeně čisté. Sám vidíte, že prevence je doménou občana, který vědomě rozhoduje o svém spotřebním chování.

Jaké možnosti tedy město má?

Každý člověk, který někdy daroval knihy do školní knihovny, umožnil, aby věci, kterých se chtěl zbavit,

RENÁTA HAVLÍNOVÁ ukazuje na grafu složení odpadu. Foto: archiv MMJ

našly opětovné použití. Tím vlastně také postupoval v souladu s hierarchií nakládání s odpady. Město může podporovat různé sbírky, například pravidelný sběr šatstva pořádaný Diakonii Broumov nebo rozmístění dvou velkoobjemových kontejnerů na sběr textilu, který v současné době připravujeme ve spolupráci s Oblastní charitou Jihlava.

V poslední době měli občané také možnost odevzdat brýle, které putovaly do Afriky, obvazy z vyřazených autolékárniček, které odesly do Afghánistánu, nebo mobily, které při akci Věnuj mobil našly využití u zdravotně postižených lidí a u dětí z dětských domovů.

Všimněte si, že tady je ta zodpovědnost již více diferencovaná. Město vytváří podmínky a občan se vědomě rozhoduje k ekologicky šetrnému jednání, ačkoliv do něj musí vynaložit rozhodně víc energie, než kdyby všechny nepotřebné věci nacpal do popelnice.

Nesmíme ale zapomenout ještě na jednu proměnnou: po věcech, které již nepotřebujeme, musí existovat poptávka. Jedině pak má sbírka smysl.

Napadá mě otázka recyklace...

To platí i v oblasti třídění a recyklace odpadu, která je dalším stupněm v pořadí. Třídění odpadu již našťastí není vnímáno jako činnost, kterou vykonávají podivíni a blázni. To, že se třídění odpadu pomalu stává normou, ukazuje i množství vytríděného odpadu na obyvatele a rok.

Zatímco v roce 2001 připadalo na jednoho obyvatele 12 kg odpadu, o deset let později je to již 45 kg. Čísla se vztahují na papír, plast a sklo. Pokud bych započítala i kovy, dostáváme se na 66 kg materiálově využitelného odpadu na obyvatele a rok.

V současné době dokážeme vytrídit v Jihlavě něco málo přes 20 %

komunálních odpadů, závazná norma ale udává 50 %. Město vytváří takové podmínky, aby občan mohl splnit svou povinnost a z odpadu vytrídit využitelné složky. Zahuštujeme síť sběrných míst, budujeme nová kontejnerová stání, optimalizujeme vývozy nádob na třídění odpadu. Bez občanů se ale tento cíl naplnit nepodaří.

Jaké jsou nejčastější mýty u recyklace?

Jedním z mýtů, které okolo třídění panují, je, že vše, co se vytrídí, lze recyklovat.

Část odpadů je pro recyklaci nevhodná v důsledku znečištění a příměsí nevhodných látek. Do této skupiny patří například kombinované plasty, mastné papíry, plastové obaly se zbytky potravin nebo olejů, hygienické potřeby a podobně. Pro výrobky, které nelze recyklovat, je určeno energetické využití.

Také si musíme uvědomit, že i pro odpad, který se stává druhotnou surovinou, platí zákony trhu. Musí po něm existovat poptávka a výrobky, které se z něj vyrobí, musí být lidé ochotni kupovat. Trh pro recyklaci je globální, a tedy zranitelný. Česká republika je například díky nedostatku recyklačních kapacit závislá na exportu i mimo země EU (Čína a Indie). Na asijských trzích je obchodovatelná také velká část evropských plastů.

Znáte nějaký podobný mýtus u skládkování?

Překvapuje mě, že stále dost lidí neví, že na sběrném dvoře se odpad odebírá zdarma. Jsou takoví, kteří svůj velkoobjemový odpad naloží do auta a vykopí ho někde v příkopu. Pro takové jednání nemám jiné racionální vysvětlení.

Použila bych spíš jedno přísloví. Co oči nevidí, srdce nebolí. Když nemáte skládku na očích, neznamená to, že nemáte problém. Sklád-

kování je až poslední možností, jak s odpadem naložit. V současné době Jihlava skládkuje necelých 80 % svých odpadů. To musíme změnit nejen kvůli připravovanému navýšení poplatku za skládkování, kterým by mělo být znevýhodněno skládkování před jinými způsoby nakládání s odpady. Poplatek za skládkování je obsažen v ceně za svoz odpadu. Ta se následně promítne do výše poplatku, který zaplatí občan. Problémem pro město je otázka, co s odpadem, až se kapacita skládky naplní.

Město je odpovědné za odpady, které občan odloží do popelnice. Co z toho má občan?

V květnu přijal parlament novelu zákona o místních poplatcích, která zvyšuje horní hranici sazby poplatku za odpady ze současných 500 na 1.000 Kč. Stát tak reaguje na fakt, že peníze vybrané na poplatcích většinou obcí nestačí pokrýt náklady na svoz a odstranění odpadů, a na odpadové hospodářství tak doplácí. Většina lidí se domnívá, že poplatek platí za svoz odpadu z popelnice, která stojí u jejich domu, ale skutečnost je mnohem složitější.

Sazba poplatku tvoří dvě složky: pevná složka ve výši až 250 Kč na poplatníka a rok a nově částku 750 Kč na obyvatele a rok, kterou obec určí na základě skutečných nákladů obce na sběr a svoz netříděného komunálního odpadu.

Zjednodušeně lze říct, že pevná složka je určena na úhradu nákladů na sběr a svoz tříděného odpadu, provoz sběrných dvorů, mobilní svoz, vývoz odpadkových košů a úklid černých skládek. Do částky 750 Kč se promítnou náklady na svoz černých popelnic se smíšeným komunálním odpadem. Z toho vyplývá, že pokud budou občané odpadu méně produkovat a více ho třídít, mohou dosáhnout snížení pohyblivé části poplatku a zaplatí za odpady méně.

Určitou nevýhodou v tomto případě je, že poplatek je založen na principu kolektivní odpovědnosti. Nastačí, že odpady třídíte vy, třídít musí i vaši rodiče a sousedé. A ruku na srdce, kolik takových pánů Šetrných ve svém okolí máte?

Slyším ve vašich slovech pesimismus.

Moje práce mě do jisté míry jen zbavila řady iluzí. Příliš nevěřím, že se množství vyprodukovaného odpadu podaří snížit, ani že dokážeme všechno, co se vytrídí, smysluplně využít.

Využití, ať už materiálové nebo energetické, má smysl, pokud šetříme příslušné přírodní zdroje (např. uhlí) a zároveň při zpracování odpadu nespotebováme ve velkém v rámci určité technologie zdroje jiné. Pořád zbývá dost odpadu, který využít nelze. Na otázku, co s ním, musíme hledat odpověď, která vycházející ze skutečného stavu zohlední environmentální, ekonomické i sociální dopady a posoudí také dlouhodobou udržitelnost navrhovaného řešení.